Asiantuntijalausunto: Krääsätalous kuriin -kansalaisaloite

Nuorten Agenda 2030 -ryhmä
Anna Hakola

Ultrapikamuoti on kestämättömään kertakäyttökulutukseen pohjautuvan vaateteollisuuden uusin ja ongelmallisin muoto. Kiinalaiset verkkokaupat Temu ja Shein ovat nostaneet halpatuotannon volyymin uudelle tasolle, ja Euroopassa Suomea myöten on herätty sen aiheuttamiin ongelmiin. Nuorten Agenda 2030 -ryhmä on tyytyväinen siihen, että ultrapikamuotiteollisuutta halutaan rajoittaa, ja kannattaa esitettyjä sääntelykeinoja, kuten Temun ja Sheinin mainonnan kieltoa, tullilainsäädännön muutoksia ja EU:n laajuisen sääntelyn edistämistä. Lisäksi toivomme, että Suomi lähtee edistämään koko pikamuotivaateteollisuuden tiukempaa sääntelyä niin kansallisella kuin EU-tasolla ekologisen ja sosiaalisen kestävyyden parantamiseksi.

Kiinalaiset ultrapikamuodin verkkokaupat kuriin

Ultrapikamuotiin liittyvä sääntely on tärkeä ja välttämätön toimi kestävän tulevaisuuden saavuttamiseksi. Ympäristöstä ja sosiaalisesta kestävyydestä huolehtiminen ei voi jäädä yksilön vastuulle, minkä vuoksi haluamme nähdä lisää ohjaavaa sääntelyä sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Kansallisella tasolla Nuorten Agenda 2030 -ryhmä kannattaa jo esitettyjä sääntelykeinoja, kuten ultrapikamuotitoimijoiden mainontakieltoa ja tullilainsäädännön muutoksia, kuten tullimaksujen laajentamista myös alle 150 € arvoisiin lähetyksiin, jotta pienten verkkokauppaostosten kilpailuetu poistuu. Vastuu tuoteturvallisuudesta tulee lisäksi siirtää myyjälle maahantuojan, eli tässä tapauksessa kuluttajan, sijaan. Ultrapikamuodin näkyvyyden vähentäminen ja tuotteiden hintaan puuttuminen ovat mielestämme välttämättömiä toimenpiteitä, jotta ultrapikamuodin kulutus vähenisi merkittävästi.

Pelkästään Suomessa toteutettava lainsäädäntö ei kuitenkaan riitä vastaamaan ultrapikamuodin aiheuttamiin kestävyys- ja ilmastohaasteisiin. Toivommekin, että Suomi edistää nykyistä aktiivisemmin erityisesti ultrapikamuotia koskevaa sääntelyä Euroopan unionissa. Ryhmämme katsoo, että ultrapikamuotitoimijoille, kuten Sheinille ja Temulle, on asetettava nykyistä tiukemmat ekologisen ja sosiaalisen kestävyyden ehdot EU-markkinoiden hyödyntämiseen. Ihmisarvoa kunnioittavien työolojen ja palkkojen on oltava vähimmäisvaatimus koko toimitusketjussa. Lisäksi ultrapikamuotitoimijoiden ilmastotavoitteiden ja toimien vaikuttavuutta ja realistisuutta on arvioitava tiukemmin. Esimerkiksi Shein on sitoutunut Pariisin ilmastosopimuksen nollapäästötavoitteeseen, mutta sen tuottamat päästöt ovat viime vuosina kasvaneet jyrkästi, eivätkä yrityksen toimet viittaa siihen, että tavoite olisi saavutettavissa. Toiminnan ekologinen ja sosiaalinen kestävyys ei voi olla vain suositus, vaan pakollinen edellytys kaikille EU-markkinoilla toimiville yrityksille.

Kohti aidosti kestävää kiertotalouteen perustuvaa vaateteollisuutta

Kaikista vahingollisimman ultrapikamuodin sääntely on tärkeä askel kohti vastuullisempaa tulevaisuutta, mutta vaateteollisuuden kestämättömyyttä on tarkasteltava laajemmin. Vaateteollisuus on jo 1970-luvulta asti perustunut halvan työvoiman käyttöön, nopeasti vaihtuviin mallistoihin, jatkuvasti kasvavaan tuotantovolyymiin ja jatkuvaan neitsytmateriaalin hyödyntämiseen kiertotalouden sijaan. Vaateteollisuus on tuottanut jo vuosikymmenten ajan valtavia määriä jätettä, käyttänyt huomattavia määriä kemikaaleja, fossiilisia polttoaineita ja valtavasti vettä, asettanut vaateteollisuuden työntekijät työskentelmään huonoissa työoloissa ja aiheuttanut mittavia päästöjä. Tällä hetkellä vaateteollisuus tuottaa 92 miljoonaa tonnia tekstiilijätettä ja kuluttaa 79 biljoonaa litraa vettä vuosittain (Niinimäki ym. 2020). Kasvun tavoittelu hinnalla millä hyvänsä ei ole tulevaisuutta. Tarvitaan perusteellinen systeemitason muutos, jotta muotiteollisuuden käsittämättömän suuret ympäristövahingot ja ihmisoikeusrikkomukset saadaan loppumaan. Käsillä oleva Krääsätalous kuriin -aloite on erinomainen tilaisuus alkaa edistää aidosti kestävää, turvallista ja planeetan kantokykyä kunnioittavaa vaateteollisuutta lainsäädännön keinoin.

Toisin sanoen sen lisäksi, että suitsimme kaikista ongelmallisimpien toimijoiden, kuten Temun ja Sheinin toimintaa, meidän on nostettava kunnianhimomme tasoa ja pyrittävä lopettamaan pikamuodin aikakausi. Tulevaisuuden muotiteollisuuden on perustuttava materiaalien kiertoon, hitaampaan tuotantoon ja vastuullisiin periaatteisiin läpi tuotantoketjun. Suomessa on jo paljon kiertotalouteen keskittyviä yrityksiä ja palveluita, mutta toistaiseksi materiaalien kierrätysaste on vain noin 4 % luokkaa (Sitra 2026). Tekstiiliteollisuuden alalla kiertotalouteen keskittyvien toimijoiden asemaa tulee vahvistaa selvästi lineaariseen liiketoimintamalliin pohjaavien vaateyritysten kustannuksella. Kiertotalouden hyödyntämisestä ja vahvistamisesta tulee tehdä kannattavin liiketoiminnan muoto. Suomen tulee myös parantaa tekstiilien kierrätystä, sillä tällä hetkellä vain 1% käytetyistä vaatteista kierrätetään uusiksi vaatteiksi (Euroopan parlamentti).

Jättimäisten vaateyritysten toiminnan muokkaamiseksi tarvitaan kansainvälisen tason lainsäädäntöä. Siksi Nuorten Agenda 2030-ryhmä pyytää Suomea toimimaan edelläkävijänä ja edistämään kunnianhimoista vaate- ja tekstiiliteollisuuden sääntelyä myös EU-tasolla. Yritysvastuudirektiiviä tulee laajentaa, ei heikentää. EU:n tulee jatkossakin velvoittaa alueella toimivat yritykset tekemään perusteellinen ilmastoriskikartoitus ja ilmastosuunnitelma, joka on linjassa Pariisin sopimuksen kanssa. Viranomaisten tulee voida puuttua asiaan ja määrätä rangaistuksia, jos yritys ei ole saavuttamassa tavoitteitaan.

On ilahduttavaa, että EU on puuttumassa ylituotantoon mm. vaateyritysten kiellolla tuhota myymättä jääneitä tuotteita. EU on lisäksi hiljattain asettanut minimivaatimuksia alueella myytyjen tuotteiden kestävyydelle, korjattavuudelle ja kierrätettävyydelle. Toivomme, että Suomi tukee tätä ja tulevaa pikamuodin sääntelyä. Haluamme nähdä tulevaisuudessa EU:n kieltävän epäreilut kaupankäynnin muodot, missä markkinavoimaa käyttävä länsimainen yritys esimerkiksi suostuu ostamaan tuottajaltaan globaalissa etelässä vain hinnalla, joka ei kata tuotantokustannuksia ja elämiseen riittävän palkan maksamista työntekijöille. Lisäksi tulisi kieltää mm. tilattujen mallistojen muuttaminen viime hetkellä ilman, että tuottajalle ilmoitetaan asiasta etukäteen, sillä tämänkaltaiset käytännöt tuottavat valtavasti jätettä.

Yhteenveto

Nuorten Agenda2030 kannattaa ehdottomasti Krääsätalous kuriin -kansalaisaloitetta ja sen vaatimuksia. Ultrapikamuoti on monella mittarilla ongelmallinen ilmiö, johon on välttämätöntä puuttua pian. Lisäksi on tunnistettava koko pikamuotiteollisuuden ongelmallisuus, ja ryhdyttävä viipymättä edistämään rakenteellisia muutoksia teollisuudessa, joka tällä hetkellä saastuttaa, kuluttaa ja polkee ihmisoikeuksia kestämättömällä tavalla.

Lähteet

Niinimäki, K. Peters, G., Dahlbo, H., Perry, P., Rissanen, T. ja Gwilt, A. (2020). *The environmental price of fast fashion*. Nature Reviews; Earth and Environment

Dufva, M., Kiiski-Kataja, E., & Lähdemäki-Pekkinen, J. (2026). *Sitran selvityksiä 251 – Megatrendit 2026*. Sitra.

Euroopan parlamentti. (2020). *Fast fashion: EU laws for sustainable textile consumption.* Topics | European Parliament. https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20201208STO93327/fast-fashion-eu-laws-for-sustainable-textile-consumption katsottu: 16.2.2026

Hylander, M., Scally, T., Garda, M., & Williott, D. (2023). *Fair Thread: Policy Recommendations for a Sustainable Textile Industry White Paper*. Fashion Revolution; Fairtrade Advocacy Office.